

ספר בראשית
עם פירוש רד"צ הופמן
© הוצאת נח

אתר לימודי
יהדות ורוח

דעת

פרק כז, הפסוקים א—ד. ויהי כיוזקן יצחק ותכהין עיניו מראת, ויקרא את־עשו בנו הגדל ויאמר אליו בני ויאמר אליו הנני. ויאמר הנה־נא זקנתי, לא ידעתי יום מותי. ועתה שא־נא כליך תליך וקשתך, וצא השרה וצורה לי צידה. ועשה־לי מטעמים כאשר אהבתי והביאה לי ואכלה, בעבור תברכך נפשי במרם אמות.

זקן. לפי הקשר הפסוקים היה יצחק באותה שעה רק בן מאה שנה. אך גם למעלה (יה, יא) משתמש הכתוב בביטוי „זקן בא בימים” לגבי

²⁰ להלן כח, י.

²¹ ומכיוון ששני המקומות שייכים גם לדעת המבקרים ל„מסורת היסודי”, הרי שגם הם, כמוגו, חייבים בפתרון סתירה זו.

אברהם בן המאה. ואצל יצחק אפשר עוד להוסיף את הכהת כוח ראייתו כדי להסביר את החשש למותו הקרוב, אף כי למעשה חי עוד שמונים שנה לאחר מכן. — ויקרא וגו'. לפני מותו מבקש איפוא יצחק ליתן את ברכת אברהם אביו לבנו בכורו, כדי לעשותו בזה ארון לביתו. לא כן עשה אברהם אשר הודיע את רצונו האחרון על ידי הרחקת שאר בניו מביתו¹), ובדומה לאברהם נהג גם יעקב כאשר ברך את יהודה בברכת הבכורה — „ישתחוו לך בני אביך“²), אחר שביטל את זכותם לבכורה של ראובן, שמעון ולוי, הגדולים ממנו. ברם, כלל לא נאמר שבקש יצחק להנחיל את ברכת אברהם לעשו בלבד, וכי להוציא את יעקב מנחלת ארץ הקודש התכוון. אדרבה, מסתבר שחשב, כי שני בניו נועדו לרשת יחדיו את הירושה הגדולה הזאת, כפי שאמנם קרה יותר מאוחר לגבי שנים עשר בני יעקב. אבל הוא חשב שהצעיר יעבוד את הבכור. אם כך בניו, גם יוסבר מדוע לא הקפיד יצחק על כך, שבניו לא יקחו נשים מבנות כנען, כפי שהקפיד אברהם אביו לגביו. אין זה אלא שסבר, שעל ידי פרישתו מישמעאל אחיו כבר נתקיים רצונו ית' לבחור מזרע אברהם, ולא העלה על הדעת שיהא עוד צורך להבדיל בין יעקב ועשו בניו. והנה רק יעקב, מכיוון שכבר נבחר כולו ובאופן סופי כנושא נחלת אברהם, לא היתה עוד נחוצה הרחקה חמורה כל כך מבנות כנען אצל בניו. בניים אלה כולם קדושים היו, ונשואיהם עם נשים נכריות לא יגרעו עוד מקדושתם. אך יצחק חשב שבניו שלו כבר הגיעו לדרגה זו, ולכן הניח לבנו בכורו לקחת מבנות חת ואף ביקש לברך אותו. שתי שגיאות אלה, בטעות אחת היתה יסודם, ורק אחרי שה' תקן טעות זו והראה לו ליצחק — על ידי שסיבב, שהברכה תינתן ליעקב — שפרישה-בחירה נוספת נחוצה, גם אצל בניו, רק אז לא ראה עוד יצחק כל מניעה לשלוח את בנו יעקב לפדן ארם. שוב מצינו כאן את התופעה שכבר פגשנו בה אצל אברהם — פרישה-בחירה בין הבנים. ואף כי יצאה שם היוזמה משרה (לעיל כא, י) הרי ה' אשרה, ואברהם הסכים לה לבסוף וביצעה באופן עקבי וברצון מודע. באשר לבני יצחק, תחילה לא חשב איש

¹ לעיל כה, ו.

² להלן מט, ח.

על פרישה-בחירה כזאת, והיא נעשתה לאחר מכן כמעט כנגד רצון ההורים — על ידי מעשי ההשגחה האלהית; והשווה גם את פרישתו של לוט מאברהם³). — ת ל י ד, מלשון תלה, הדבר התלוי, כנראה אשפת החצים. כך תרגום השבעים, תרגום יונתן, ראב"ע ורד"ק, ואילו לפי אונקלוס, הפשיטא ורש"י — החרב. — צ י ד. לפי הכתיב — צידה, בדרך כלל מזון, ואילו כאן מלת הפרט של שם הקיבוץ ציד. — ו ע ש ה - ל י מ ט ע מ י מ. יצחק מבקש להתכונן למתן הברכה על ידי אכילת המטעמים האהובים עליו, כפי שגם מאוחר יותר הנביאים מבקשים להגיע להתלהבות על ידי נגינה ושיר וכיו"ב⁴). ועוד, היה עליו על עשו לרכוש את לב אביו על ידי מעשה החסד שנדרש לעשות, כדי שהברכה תבוא מלב טוב ושמח. — ת ב ר כ ד נ פ ש י. הברכה צריך שתבוא מן הנפש, מתוך פנימיותו של האדם.

הפסוקים ה—י. ורבקה שמעת בדבר יצחק אליעשו בנו, וילך עשו השדה לצוד ציד להביא. ורבקה אמרה אליעקב בנה לאמר, הנה שמעתי את-אביך מדבר אליעשו אחיך לאמר. הביאה לי ציד ועשה-לי מטעמים ואכלה, ואברככה לפני ה' לפני מותי. ועתה בני שמע בקלי, לאשר אני מצוה אתך. לך-נא אלי הצאן וקח-לי משם שני גדיי עזים טבים, ואעשה אתם מטעמים לאביך כאשר אהב. והבאת לאביך ואכל, בעבר אשר יברכך לפני מותו.

ורבקה שמעת בדבר. לשמע ב... כמו שמואל א' יו, כח. משפט זה מתאר מצב, ואילו במחציתו השניה של הפסוק — „וילך עשו” וגו' — יש משום המשך הסיפור. — ורבקה אמרה, מיד. כל האמירה הנותת של רבקה היתה עוד לפני צאת עשו לשדה, שכן מיהרה בדבר.

³ לעיל יג. ט.

⁴ מלכים ב' ג. טו.

היא אמרה איפוא דברים אלה בשעה שעשו התכוונן לצאת, ומכאן צורת העבר הרחוק — „אמרה“ — לפני ה', בוודאי פירושו — בשם ה', כדברי הרשב"ם, ולא כמו לעיל י, ט. ואף על פי שיצחק לא התבטא בדיק במלים אלה, הרי יתכן שרבעה הסיקה מאופן דיבורו של יצחק אל עשו, שאמנם לברך ברכתו בשם ה' התכוון. — לאשר, כלומר בנוגע למה ש... — גדיי עזים⁵). ואף כי אין יצחק זקוק לאוכל רב כל כך לארוחתו, הרי צריך להכין ארוחה גדולה משום כבודו; השווה למעלה יח, ו. — יברך כד, בלי „נפש“, כי ודאי לא יכוון לבו בברכתו זו, שמושגת במעשה תרמית. לא בקשה איפוא רבעה אלא להשיג את אמירת הברכה ליעקב, גם אם יצחק יתכוון בה לעשו.

הפסוקים יא—יג. ויאמר יעקב אל־רבעה אמו, הן עשו
אחי איש שער ואנכי איש חלק. אולי ימשני אבי
והייתי בעיניו כמתעתע, והכאתי עלי קללה ולא
ברכה. ותאמר לו אמו עלי קללתך בני, אך שמע
בקלי ולך קחי־לי.

כמתעתע. אין פירושו רמאי, כפי שמתרגמים לעתים קרובות, אבל פירושו לועג, מלגלג, כמו דברי הימים ב' לו, טז, וכן מתרגמים אונקלוס ויונתן, וכך גם מראה השורש בערבית. הרי זה ייראה, כך סובר יעקב, כאילו אני לועג לאב הזקן העיור, כי הוא לא יעלה על דעתו, שאני שומע בזה בקולך. ואכן, אין יעקב יכול כאן להיראות כרמאי, שכן אם אמנם אין כאן משום מעשה רמאות (משום שאין כל ערך לברכה זאת שמכוונת לאחר), כיצד ייראה כמו רמאי? — עלי קללתך. תרגומו של אונקלוס הוא הגכון לפי הענין, אף כי איננו תרגום מילולי, כי כבר הובטח לה לרבעה בנבואה⁶, שיעקב לא יתקלל. — אך שמע בקלי, כלומר רק עשה כדברי.

⁵ השווה איוולד § 212 b.

⁶ לעיל כה, כג.

פסוקים יד—יז. וילך זיקח ויבא לאמו, ותעש אמו
 מטעמים כאשר אהב אביו. ותקח רבקה את־בנדי
 עשו בנה הגדל החמדת אשר אתה בבית, ותלכש
 את־יעקב בנה הקטן. ואת ערת גדיי העזים הלביושה
 על־ידי, ועל חלקת צואריו. ותתן את־המטעמים
 ואת־הלחם אשר עשתה, ביד יעקב בנה.

החמדת, כלומר הבגדים היקרים. מבגדיו של עשו עלה ריח השדה,
 בעוד שבגדי יעקב — ריח העדרים בהם. — בבית. נראה שיצחק כבר
 התגורר בבית של קבע משלו, אף על פי שתחילה הקים רק אהל בבאר־
 שבע^ז). — בנה הקטן. הדגשה זו יפה מפורשת בדברי הרמב"ן —
 „להפליג בענין הצדקת, כי המנהג במולידים להכיר את הבכור בברכה
 ובכבוד ובמתן, והיא מדעתה צדקת הקטן ורשעת הגדול תשתדל בכל
 הטורח הזה להעביר הברכה והכבוד מן הגדול אל הקטן. וכן יאמר
 למטה^ח) ויגד לרבקה את דברי עשו בנה הגדול וגו'". — ערת וגו'.
 מסתבר שמדובר כאן בעז הגמל המצויה במזרח התיכון ואשר שערותיה
 השחורות דמויות המשי שמשו גם לרומיים כתחליף לשער אדם^ט). —
 ועל חלקת צואריו, כלומר החלק החלק בצוארו של יעקב. —
 צואריו, מן הכפולים, צוארים, דהיינו הצואר הקדמי והצואר האחורי.

פסוקים יח—כג. ויבא אלי־אביו ויאמר אבי, ויאמר הנני
 מי אתה בני. ויאמר יעקב אלי־אביו אנכי עשו בכרך
 עשיתי כאשר דברת אלי, קום־נא שבה ואכלה מצודי
 בעבור תברכני נפשך. ויאמר יצחק אלי־בנו מהיזה

^ז לעיל כו, כה. — ואם יש מן המבקרים שטוענים, כי רק „המקור השלישי”
 (J) מדבר בבית, הרי יש לשאול אותם מדוע מדבר אותו מקור אצל אברהם
 רק באהל.

^ח להלן פסוק מב.

^ט Martial XII, 46.

מהרת למצוא בני, ויאמר כי הקרה ה' אלהיך לפני.
 ויאמר יצחק אליעקב גשהינא ואמשך בני, האתה
 זה בני עשו אמילא. ויגש יעקב אלייצחק אביו
 וימשהו, ויאמר הקל קול יעקב והידיים ידיו עשו.
 ולא הכירו כרהיו ידיו בידי עשו אחיו שערת,
 ויברכהו.

ויבא. (תרגום השבעים¹⁰) גורס כאן ויבא (בי"ת צרויה), וטעות
 בידו, כי צורת ההפעיל באה בכל הפרק באות השימוש למ"ד ולא ב"אל¹¹).
 מה-זה, כלומר היאך, כיצד. — מהרת, כתואר לפועל למצוא
 שאחריו. — הקרה, פירוש להביא לקראת מישהו, כמו לעיל כד, יב. —
 גשהינא, הקול עורר חשדו של יצחק. — ואמשך, מלשון מוש,
 להחליק היד על משהו. — האתה, כאן באה ה"א השאלה בפתח, וכן
 גם שופטים ו, לא. — הקל קול וגו'. יצחק היה בספק, ולהביע ספק
 זה באות המלים ולא הכירו שבתחילת הפסוק הבא; אך מכיון
 שלא הכירו בוודאות — ויברכהו, יש כאן הודעה כללית על הצלחת
 הערמה, ואילו הפרטים מסופרים לאחר מכן, בפסוקים כד—כט. הרי זה
 כלל ופרט, כפי שמצינו לעתים קרובות, לרבות בתחילת הספר.

הפסוקים כד—כה. ויאמר אתה זה בני עשו, ויאמר אני.
 ויאמר הגשה לי ואכלה מציד בני למען תברכה
 נפשי, ויגשילו ויאכל ויבא לו יין וישת.

אתה זה, בלא ה"א השאלה, כי יצחק מצפה לתשובה חיובית,
 והרי זו שאלה ריטורית. — מציד בני, ולא מציד בני, כפי שגורסים
 השבעים וגם הוולגטה. ציד הבן יצחק מבקש, ולא הציד כשלעצמו. —

¹⁰ וכן גם בוולגטה.

¹¹ פסוקים ד, ז, י, יד, כה, לא, לב.

נפשי, מתוך ההנחה שעשו הוא זה, שעומד בפניו, אומר יצחק — „נפשי“, אך מכל מקום הוא רוצה לברך את העומד בפניו בכל לב.

פסוקים כו—כט. ויאמר אליו יצחק אביו, גשחינא ושקהילי בני. ויגש וישקילו וירח את־ידיה בגדיו ויברכהו, ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'. ויתן־לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ, ורב דגן ותירש. יעבדוך עמים וישתחו לך לאמים הוה גכיר לאחיך וישתחוו לך בני אמך, ארריך ארור ומכרכיך ברוך.

ושקה, בחטף פתח, כמו למעלה ב, יב, ובשני המקרים כך משום השורוק שבראש המלה, וכמו להלן פסוק לח אחר ה"א השאלה. — וירח. בגדי עשו היו ספוגים ריחם הטוב של עשבי השדה. כל הברכה פיוטית, כיאה למצב הרוח המרומם. נקודת מוצאו של יצחק היא ברושם שקבלו חושיו, והמלים „כריח השדה אשר“ וגו' שמתארות התרשמותו זו, הופכות מעבר לעצם ברכתו. — האלהים, לא מתנת חסד מאחל לו יצחק לבנו, אבל הוא מאחל לו את המתנה אשר לה הוא ראוי לפי מידת הדין. — מטל השמים וגו', גם השמים וגם הארץ יתרמו, יחדיו, לטובת ארצו. — ומשמני, לא מלשון משמן, כמו דניאל יא, כד, אלא מן שמן (שי"ן ומי"ם קמוצות), משום ההקבלה. חסר הדגש בשי"ן, כפי שקורה לעתים קרובות¹²). הרבים: שמנים כמו קטנים, גמלים. — יעבדוך, הגם שהברכה מכוונת אל יעקב האיש, הרי נראה שלפני עיני המברך מעמדם העתיד של בניו בין העמים. — וישתחו, והקרי — וישתחוו. — בני אמך, הכוונה לכל העמים הקרובים, כמו אדום וישמעאל; והשווה רש"י. — ארור... ברוך, בלשון יחיד; השווה שמות לא, יד.

¹² איינולד § 83.

הפסוקים ז—לא. ויהי כאשר כלה יצחק לברך את־
 יעקב ויהי אך יצא יצא יעקב מאת פני יצחק אביו,
 ועשו בא מצידו. ויעש גם־הוא מטעמים ויבא לאביו,
 ויאמר לאביו יקם אבי ויאכל מציד בנו בעבר
 תברכני נפשך.

אך יצא יצא, רק זה עתה יצא. — מאת פני, כמו למעלה יט,
 יג. — יקם וגו'. מן הראוי לציין את ההבדל בין ניסוח דברי יעקב
 וניסוחם של דברי עשו.

הפסוקים לב—לג. ויאמר לו יצחק אביו מי־אתה, ויאמר
 אני בנך בכרך עשו. ויחרד יצחק חרדה גדלה עדי־
 מאד ויאמר מי־אתה הוא הצד־ציד ויבא לי ואכל
 מכל בטרם תבוא ואברכהו, גם־ברוך יהיה.

מי־אתה. נראה שסבר, כי אתה בא יעקב. — ויחרד. ידע
 יצחק, שהברכה מוחלטת היא, והוא האמין שעשה בה את הצעיר לאדון
 על הגדול, שלא כדין. — אפוא, השווה להלן מג, יא. — ואברכהו,
 גם־ברוך יהיה. אפשר היה להבין את המלים „גם־ברוך יהיה”
 כהבעת רצון מצד יצחק. או אז יקשה הביטוי „ויחרד”, כפי שכבר קובע
 הרמב”ן, „אין דרך החרד חרדה גדולה עד מאד וצועק מי הוא אשר
 רימני לברך אותו, שישלים צעקתו לאמור מיד, גם ברוך יהיה” וכו'. ולכן
 הוא מפרש „שהוא לשון הוזה, יאמר מי איפוא הוא הצד ציד אשר היה
 יכול לרמותני, שאברכהו וגם שיהיה ברוך על כל פנים, כי ידעתי כי
 ברוך הוא. או טעמו גם ברוך יהיה — על כרחי, שאי אפשר לי להעביר
 הברכה ממנו” וכו'. „גם ברוך יהיה” הוא איפוא משפט קביעה. יצחק
 קובע את העובדה שהברכה, מכיוון שניתנה — תופשת. ועם זאת יש
 בכך גם משום הסכמה לפחות בדיעבד¹⁸).

¹⁸ (ה) היציג מתקן, ואולסהאוזן מסכים עמו, כך: ואברכהו גם ברוך.

הפסוקים 17—12. כשמע עשו את־דברי אביו ויצעק
 צעקה גדלה ומרה עדי־מאד, ויאמר לאביו ברכני גם־
 אני אבי. ויאמר בא אחיך במרמה, ויקח ברכתך.
 ויאמר הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים
 את־יבכרתי לקח והנה עתה לקח ברכתי, ויאמר
 הלא־אצלת לי ברכה. ויען יצחק ויאמר לעשו הן
 גביר שמתי לך ואת־כל־אחיו נתתי לו לעבדים ודגן
 תירש סמכתי, ולכה אפוא מה אעשה בני.

כשמע, כיוון שעשו שומע, כי ברכת האב לאחיו ברכה מוחלטת
 היא שלא ניתן להחזירה, הוא צועק מתוך ייאוש. תודעת אסון גדול שבא
 לו שלא בלי אשמה מצדו, היא היא אשר סוחטת ממנו צעקת ייאוש
 זו. ייתכן שעתה נזכר, כיצד המכירה קלת הדעת של הבכורה היא
 שהביאה את יעקב לידי כך לרכוש לעצמו גם את הברכה שקשורה
 לבכורה. עתה, כשאין הוא יכול להיות נושאה הבלעדי של הברכה, הוא
 מבקש לפחות לקבל ברכה גם הוא. — הכי, השווה להלן כט, טו. —
 ויעקבני. עקב פירושו להחזיק בעקבו של חברו כדי להקדימו.
 ויעקבני בקו"ף דגושה — לפי בן אשר, ואילו לפי בן נפתלי בקו"ף
 רפויה. — בכרתי... ברכתי. הצליל הדומה של שתי המלים מראה
 גם על הקשר ההדוק שבין שתיהן. — לכה, במקום לך; השווה למעלה
 ג, ט ושמות יג, טו. — ולכה אפוא וגו'. משפט שאלה יכול לבוא
 גם אחרי חלק המשפט המודגש; השווה שמות לג, טז; איוב ט, כד;
 כד, כה.

הפסוקים 18—17. ויאמר עשו אלי־אביו הברכה אחת
 הוא־לך אבי ברכני גם־אני אבי, וישא עשו קלו

ובמקום "יהיה" הוא גורס ויהי ומושך מלה זו אל הפסוק הבא. גם תרגום
 השבעים והשומרוני גורסים יהי כשמע וכו', אך בכל הגירסאות שלנו
 בא יהיה. ועוד, באופני דיבור כאלה בא המקור בדרך בבנין פיעל; השווה במדבר
 כג, כה; כד, י.

ויבך. ויען יצחק אביו ויאמר אליו, הנה משמני
הארץ יהיה מושבך ומטל השמים מעל. ועליהרבה
תחיה ואת־אחיך תעבד, והיה כאשר תריד ופרקת
עלו מעל צוארך.

הברכה. ב"ת חטופה אחרי ה"א השאלה, כמו למעלה, „ושקה“,
בפסוק כו. — הנה משמני הארץ וגו'. התשובה שיצחק משיב
לו לעשו, פחות משהיא ברכה הרי היא נבואה, נבואה שיש בה גם משום
הקללה וגם משום הברכה. אמנם דומה היא לברכת יעקב, אך משמעותה
שונה. — משמני וגו'. לפי רש"י, רמב"ן ואחרים הרי זו ברכה או נבואה
של ברכה ואושר. אולם לנו נראה, יחד עם פרשנים חדשים רבים, שהוראת
מ"ם השימוש ב„משמני“ וב„ומטל“ היא במובן ההעדר, שלילית⁽¹⁴⁾,
כלומר בלא שמן ובלא טל, והרי הטעמים העיקריים לדעה זו: א) עובדה
היא שאדום היא ארץ צחיחה ובלתי פוריה. אמנם יש שם גם ואדיות
פוריים, אשר בגינם בקשו אחדים להבין את מ"ם השימוש כאן בהוראת
קצת או חלק מן משהו⁽¹⁵⁾; אך מלבד העובדה שארץ אדום צויינה עוד
בזמן העתיק כארץ שוממה וצחיחה בדרך כלל, הרי שקשה לבאר את
המ"ם כאן בהוראה זו במלה „ומטל“. ב) לפי פסוק לו אי אפשר להניח
שיצחק נתן לעשו אותה ברכה שנתן ליעקב. ג) „ועל חרבך תחיה“
מראה שאין בארץ זו כדי לפרנס את תושביה. — ומטל השמים.
בשל הבקעים והתהומות הרבים אין הטל יכול להגיע לשם. — ועל-
חרבך. השווה דברים ת, ג. פרנסתך תהיה על גזל ועל מלחמה. — ועד
היום הוזה הרי זו פרנסתם העיקרית של תושביי הבל ארץ זה. — כאשר,
השווה במדבר כו, יד. — תריד, לפי רש"י, רמב"ן וראב"ע הרי זה
מלשון צער, אך לנו נראה שזה מלשון רוד = לשאוף, להתאמץ. —
זפרקת, כמו בשמות לב, ב, כלומר להסיר, לעקור. נבואה זו נתקיימה
בימי של יורם, כאשר גשתחרר אדום לראשונה משלטון יהודה⁽¹⁶⁾. אמנם

(14) Privative

(15) Partitive

(16) מלכים ב' ה, כ ואילך.

שיעבדו אותם מחדש בימי אמציה ויתם¹⁷), אך בימי אחז חזרו ונשתחררו¹⁸). שוב שועבד אדום בימי הבית השני, בידי הורקנוס, והפעם שיעבוד מוחלט, והם אף גויירו, ברם, במהרה עלה אדומי על כס המלוכה של יהודה, והוא וצאצאיו מסרו את מלכות יהודה בידי רומי, אותה רומי שהיהודים זיהו אותה מאוחר יותר עם אדום.

פסוק מא. וישטם עשו את־יעקב על־הברכה אשר ברכו אביו, ויאמר עשו בלבו יקרבו ימי אבל אבי ואהרנה את־יעקב אחי.

ו י א מ ר ע ש ו ב ל ב ו . לפי הרמב"ן הרי זה מתן ביטוי להחלטה. —, ההסכמה בדבר אשר ימלך אדם עם לבו תיקרא אמירה עם הלב, אף על פי שהיה בה דיבור בשפתים... וכן ויאמר ירבעם בלבו¹⁹), וכן אמר אליעזר, אני טרם אכלה לדבר אל לבי²⁰), והיתה שם תפילה בשפתיו". מכיוון שבטא החלטתו בקול, נתאפשר לה לירבעם להיודע על מזימתו הרעה. — א ב ל א ב י , כלומר האבל על אבי; בקרוב ימות האב ואז אתנקם ביעקב.

פסוקים טב—מה. ויגד לירבעם את־דברי עשו בנה הגדל, ותשלה ותקרא ליעקב בנה הקטן ותאמר אליו הנה עשו אחיך מתנחם לך להרגך. ועתה בני שמע בקלי, וקום ברה־לך אל־לכך אחי חרנה. וישבת עמו ימים אחדים, עד אשר־תשוב חמת אחיך. עדי

¹⁷ שם יד, ז; כב.

¹⁸ שם טז; דברי הימים ב' כח, יז.

¹⁹ מלכים א' יב, כו.

²⁰ לעיל כד, מה.

שוב אפי' אחיך ממך ושכח את אשר עשית לו ושלחתי
ולקחתיך משם, למה אשכל גם־שניכם יום אחר.

מתנחם, פירוש הוא מבקש להניח לעצמו, להרגיע עצמו, דהיינו
— להתנקם. — ימים אחדים, רבקה קיוותה שכעס האח יאריך זמן
קצר בלבד, אך בכל זאת היא מוסיפה — עד אשר־תשוב וגר,
וזאת כדי לרמוז שכעס זה יכול להיות גם ממושך יותר. דומה שלא רצתה
לומר לו ליעקב, שפרידה ארוכה לפניו, כי לא רצתה להעכיר את רוחו.
אף אין היא אומרת לו לקחת לו אשה משם, כי זאת היא רוצה שייאמר
לו על ידי יצחק אביו. — עד־שוב מתחבר אל „ושלחתי” — למה
אשכל וגר, כי גם עשו ייהרג, אם על ידי גואל הדם ואם על ידי
השלטונות, כאמור למעלה ט, י.

109 טו. ותאמר רבקה אלי־יצחק קצתי בחיי מפני
בנות חת, אמילקח יעקב אשה מבנות־חת כאלה
מבנות הארץ למה לי חיים.

ותאמר רבקה וגר. ההודמנות הנוחה ביותר להניע את יצחק
להסכים לכך שיעקב יעזוב את מולדתו, ניתנת לה לרבקה — על ידי
רעתן של נשות עשו, — בנות חת. ועל נשים אלה היא מצביעה
באמרה — כאלה. — מבנות הארץ. אם גם יעקב יקח מבנות
הארץ, כלומר מן הכנעניות, ולא דוקא מבנות חת, או אז — למה לי
חיים.